

JOAN MIRÓ I FERRÀ

Joan Miró i Ferrà (Barcelona, 20 d'abril de 1893 - Palma, 25 de desembre de 1983) va ser un pintor, escultor, gravador i ceramista català, considerat un dels màxims representants del surrealisme. A la seva obra va reflectir el seu interès pel subconscient i pel seu país. Al principi va mostrar fortes influències fauvistas, cubistes i expressionistes, evolucionant cap a una pintura més plana, com ho és el seu conegut quadre *La masia*, de 1921-1922. A partir de la seva estada a París, la seva obra es torna més onírica, coincidint amb les directrius del surrealisme però sense arribar a incorporar-se formalment a aquest moviment. En nombroses entrevistes i escrits que daten de la dècada del 1930, Miró va manifestar el seu desig d'abandonar els mètodes convencionals de pintura, que en les seves pròpies paraules es concreta en «matar-los, assassinar-los o violar-los», per poder afavorir una forma d'expressió que fos contemporània, i no voler doblegar-se a les exigències ni a l'estètica d'aquests mètodes, ni tan sols en els seus compromisos vers els surrealistes.

Un dels espais on millor es troba representada la seva obra és la Fundació Joan Miró, fundada el 1975 i ubicada a Barcelona. Es tracta d'un centre cultural i artístic creat difondre les noves tendències de l'art contemporani, constituint-se amb un gran fons d'obres donades pel mateix autor. També hi ha importants fons d'obra seva a la Fundació Pilar i Joan Miró de Mallorca, al Centre Nacional d'Art i Cultura Georges Pompidou de París, al MoMA i al Guggenheim de Nova York, a la Tate Modern de Londres i al Moderna Museet d'Estocolm.

1. VIDA FAMILIAR

Miquel Miró i Adzeries, fill d'un ferrer de Cornudella de Montsant, tenia un taller d'orfebreria i rellotgeria al passatge del crèdit, a tocar del Carrer de Ferran de Barcelona Allà va conèixer a Dolors Ferrà i Oromí, filla d'un ebenista mallorquí. Es van casar i van establir la seva residència al mateix passatge del Crèdit, on van néixer els seus dos fills Joan i Dolors. Joan Miró i Ferrà va néixer el 20 d'abril de 1893, al número 4 del Passatge del Crèdit. La seva germana Dolors ho faria 4 anys més tard.

Anys més tard, Joan Miró es va casar amb Pilar Juncosa a Palma de Mallorca el 12 d'octubre de 1929, i es van instal·lar a París en un apartament amb suficient espai per a habitatge i taller de l'artista. El 17 de juliol de 1931, la parella va tenir la seva única filla, Dolors. En quedar lliure del contracte amb el seu marxant Pierre Loeb, Miró va decidir de tornar amb la família a Barcelona, passant els estius a Mont-roig del Camp, on s'hi trobava el 1936 quan va esclatar la Guerra Civil Espanyola. Al novembre tenia prevista una exposició a París on, arran de les circumstàncies adverses provocades per la guerra, va decidir establir-se. Va aconseguir que també hi anessin la seva esposa Pilar i la seva filla.

Poc abans de l'esclat de la Segona Guerra Mundial l'ambient a París era cada vegada més tens. La família Miró va passar una temporada a Varengeville-sur-Mer, a la costa de Normandia, a una casa oferta pel seu amic, l'arquitecte George Nelson. Es tractava d'un espai proper a la natura, tal com hi estava acostumat amb els paisatges de Mallorca o de Mont-roig. Va acabar llogant-hi una casa. A la primavera de 1940, a causa de la Segona Guerra Mundial va decidir tornar amb la seva família a Catalunya. Poc després, la família es va traslladar a Mallorca on, segons Miró, allà tan sols era «el marit de la Pilar». L'any 1942 va retornar a Barcelona.

Miró va morir a Palma de Mallorca el 25 de desembre de 1983 i va ser enterrat al Cementiri de Montjuïc, a Barcelona.

2. ESTUDIS

El 1900 Miró va començar a anar a l'escola del carrer del Regomir, 13, on començaria, entre d'altres, les seves classes de dibuix. Més endavant, el 1907, va començar a estudiar comerç, segons desig del seu pare, per així poder tenir una bona formació i aconseguir d'ésser «algú a la vida». Davant el desig del seu fill de matricular-se a l'escola Llotja de dibuix, i en tenir la possibilitat d'assistir a les classes nocturnes, el seu pare ho va acceptar com si fos un passatemps per al noi. A la Llotja va rebre la influència de dos mestres: Modest Urgell i Josep Pascó. Els dibuixos datats de l'any 1907, conservats a la Fundació Miró, són una bona prova de la influència exercida per Modest Urgell. També hi ha uns dibuixos de 1912, fets amb una simple però ferma línia horitzontal, que porten la inscripció: «Hommage à Urgell», i resumeixen el gran afecte que Miró va guardar sempre vers el seu mestre. De les classes rebudes per Josep Pascó, professor d'arts decoratives, es conserven també uns dibuixos d'aire modernista de 1908-1909, com el disseny d'uns fermalls representant un paó i una serp. D'aquest professor va aprendre la simplicitat de l'expressió i les tendències artístiques del moment.

Amb disset anys va acabar els seus estudis de comerç i va entrar a treballar durant dos anys com empleat en l'adrogueria Casa Dalmau i Oliveres, fins que una febre tifoide el va obligar a retirar-se a la casa familiar que els seus pares tot just havien comprat al poble de Mont-roig del Camp. Fou allà on va prendre la ferma resolució de ser pintor i, tot i que amb reticències, també comptava amb el permís patern. El 1912 va ingressar a l'acadèmia d'art dirigida per Francesc Galí, on va conèixer les últimes tendències artístiques europees i on assistiria fins que es va clausurar el centre, el 1915. Mentre, també assistia al Cercle Artístic de Sant Lluç, on rebia classes de dibuix del natural i on va fer amistat amb Josep Francesc Ràfols, Sebastià Gasch, Enric Cristòfor Ricart i Josep Llorens i Artigas, que constituïren el grup artístic Agrupació Courbet, presentada públicament el 28 de febrer de 1918 a la revista La Publicidad. Amb E.C.Ricart va compartir taller primer al carrer de l'Arc de Jonqueres i més endavant al carrer de Sant Pere més baix, 51, que compartirien fins el 1918.

3. PRIMERES EXPOSICIONS

El 1916 va conèixer en Josep Dalmau. Poc després es va començar a interessar per la poesia i per les revistes d'avantguarda. La seva primera exposició individual es va realitzar a les galeries Dalmau de Barcelona entre el 16 de febrer i el 3 de març de 1918, amb la presentació de 64 obres entre pintures, aquarel·les i pastels, fetes entre 1914 i 1917. Aquestes primeres pintures tenen una clara influència de les tendències franceses: l'impressionisme, el fauvisme i el cubisme. A les pintures Ciurana, el poble (1917) i Ciurana, l'església (1917) es veu la proximitat amb els colors de Van Gogh i els paisatges de Cézanne, reforçats amb una pinzellada fosca, així com l'empremta de Van Dongen i de Gleizes. Una de les pintures que crida l'atenció és l'anomenada Nord-Sud (1917), anomenada com la revista francesa en la que en el seu primer número de 1917 Pierre Reverdy va escriure sobre el cubisme. En aquest quadre Miró mescla els traços de Cézanne amb la inclusió de rètols dins la pintura, com a les obres cubistes de Juan Gris o Pablo Picasso. A les obres presentades com el Retrat de V. Nubiola, mostra la fusió del cubisme amb l'agressiu color fauvista. Josep Maria Junoy va presentar l'exposició amb un díptic on a la coberta hi havia un cal·ligrama fet amb la paraula Miró, on es podia llegir «forta pictòrica Matèria Impregnada d'una Refractabilitat cOngestionant» La reacció de la crítica va ser diversa i Miró no va aconseguir vendre cap obra. La primavera del mateix 1918, entre el 10 de maig i el 30 de juny, va participar en la primera exposició col·lectiva de l'Agrupació Courbet, que va tenir lloc al Cercle Artístic de Sant Lluç.

El Mas Miró, finca familiar de la família Miró a Mont-roig, on Miró passaria els estius i pintaria a seva cèl·lebre La masia, entre moltes d'altres obres.

Com era el seu costum, i continuaria fent-ho durant tota la vida, Miró va passar aquell estiu a Mont-roig del Camp, on va abandonar els colors i les formes dures emprades fins aleshores per altres de més minucioses, segons va explicar en una carta dirigida al seu amic Ricart, datada el 16 de juliol de 1918:

«Res de simplificacions ni abstraccions. Ara com ara el que m'interessa més és la cal·ligrafia d'un arbre o d'una teulada, fulla per fulla, branqueta per branqueta, herba per herba, teula per teula. Això no vol dir que aquests paisatges al final acabin sent cubistes o rabiosament sintètics. En fi, ja veurem. El que si em proposo és treballar molt de temps a les teles i deixar-les el més acabades possible, així és que al final de temporada i després d'haver treballat molt si tinc poques teles; no passa res. Durant l'hivern següent continuaran els senyors crítics dient que persisteixo en la meva desorientació.»

Als paisatges pintats en aquesta època, s'observa un arquetip mitjançant un vocabulari nou d'iconografies i de signes meticulosament seleccionats i organitzats, sent el dibuix l'agent estructurador. Per exemple, a Vinyes i oliveres de Mont-roig es veuen les arrels, que estan dibuixades sota la terra, completament individualitzades; d'aquesta manera pretén aconseguir la connexió física amb la terra.

Il·lustració 1: El Passatge del Crèdit, lloc de naixement de Joan Miró

El primer viatge a París el va realitzar a finals de febrer de 1920 i després de passar novament l'estiu a Mont-roig, va retornar a París per a establir-se a la ciutat. Allà va conèixer l'escultor Pablo Gargallo, qui tenia un taller al carrer Blomet que només el feia servir durant els mesos d'estiu. Miró va arribar a un acord amb Gargallo per utilitzar-ho només a la temporada d'hivern. Les gestions fetes pel galerista Josep Dalmau i Rafel li van proporcionar una exposició individual a la Galerie La Licorne que es va inaugurar el 29 d'abril de 1921. Malgrat no aconseguir cap venda d'obra, la crítica va ser favorable. Al barri de Montparnasse va conèixer la comunitat artística que s'hi agrupava, entre d'altres a André Masson, veí del carrer Blomet i amb qui coincidia en les reunions de Max Jacob. Un altre assidu d'aquest grup era Pablo Picasso, a qui li va regalar l'Autoretrat de 1919, i més endavant la Ballarina espanyola de 1921.

3.1. LA MASIA

Al llarg de 1921 i 1922, durant nou mesos de dura elaboració, Joan Miró va pintar La masia, que seria l'obra culminant d'aquesta època «detallista». La relació mítica mantinguda per Miró amb la terra es resumeix en aquest quadre, que representa el Mas Miró, la masia de la seva família a Mont-roig. Cal destacar el grafisme realista de tots els objectes, els animals domèstics i les plantes amb les que l'ésser humà treballa i s'hi relaciona, així com la resta d'objectes quotidians.

Acabada aquesta pintura a París, per necessitats econòmiques, va iniciar un recorregut entre marxants per poder vendre-la. Léonce Rosenberg, que s'ocupava de les pintures de Picasso, va accedir a tenir-la en dipòsit i al cap del temps i davant la insistència de Miró, li va suggerir seriosament dividir la tela en parts més petites per a facilitar la seva venda. Miró, enfadat, va recollir la tela i se la va endur al seu taller. Se'n va fer càrrec de la pintura, aleshores, Jacques Viot, marchand de la galeria Pierre, qui després d'uns tractes, la va vendre a l'escriptor Ernest Hemingway, per cinc mil francs.

Il·lustración 2: Personatge, obra de Joan Miró exposada a l'entrada de la Fundació Joan Miró de Barcelona.

4. SURREALISME

A París, Miró es va instal·lar al taller de Pau Gargallo, on va entrar en contacte amb artistes provinents del dadaisme, i del surrealisme, amb el poeta André Breton al capdavant.

Aquest període, principalment, va servir per a que Miró abandonés la seva època detallista i sintetitzés la màgia ja apuntada en aquesta etapa anterior. És en l'inconscient i el que és oníric, en aquest potencial que li ofería el surrealisme, on va trobar el material idoni per a les seves futures obres. Això es pot copsar a La terra llaurada, amb una clara al·lusió a La masia, però amb elements surrealistes com són un ull i una orella al costat d'un arbre.

Il·lustració 3: La primera exposició de Joan Miró va tenir lloc a les Galeries Dalmau, llavors ubicades al número 18 del carrer Portaferrisa.

4.1. CARNAVAL D'ARLEQUÍ

La pintura potser més interessant d'aquest període és Carnaval d'Arlequí (1925), completament surrealista i que va aconseguir un gran èxit a l'exposició col·lectiva de la Peinture surréaliste de la Galeria Pierre de París, a finals de l'any 1925. Va estar exposada junt a obres de Giorgio de Chirico, Paul Klee, Man Ray, Pablo Picasso i Max Ernst.

Aquesta obra és considerada com l'inici de la plenitud de l'etapa surrealista de Joan Miró. Realitzada entre 1924 i 1925, la va executar en una època en que l'artista passava per moments difícils i de gran penúria, també alimentària. Segons va explicar el mateix artista:

«Vaig intentar plasmar les al·lucinacions que em produïa la fam que passava. No és que pintés el que veia en somnis, com deien aleshores Breton i els seus, sinó que la fam em provocava una manera de trànsit semblant al que experimentaven els orientals.»

Del realisme de La masia va passar a la fantasia desbordant de Carnaval de l'Arlequí (1924-25), plena de figures i símbols. Les pintures que executava aleshores representaven un tall radical respecte a les obres anteriors. Fins a aquell moment havia estat la realitat física, sobretot el paisatge, el que havia posat en marxa la imaginació creativa de Miró. A partir de Carnaval de l'Arlequí serien els estats mentals, com les al·lucinacions, els que farien de desencadenant de la forma pictòrica. Les obres executades entre el 1925 i el 1927, conegudes com a pintures de somnis i paisatges imaginaris, oferien uns fons monocroms extremament plans amb traços de signes gairebé jeroglífics. De vegades s'hi podien llegir inscripcions que semblaven petits poemes automàtics.

El 1926, Joan Miró va col·laborar amb Max Ernst en dissenys per a l'obra Romeu i Julieta dels Ballets Russos de Sergei Diaghilev. El 4 de maig de 1926, es va representar per primera vegada a Montecarlo i el 18 de maig al teatre Sarah Bernhardt de París. Es va saber que els ànims dels surrealistes i comunistes estaven alterats, i que hi havia la voluntat de boicotejar l'estrena del «burgès» Diaghilev i dels «traïdors» Ernst i Miró; i així va ser. En començar la funció, en mig de xiulets, es van llançar una pluja de fulls de color vermell amb un text de protesta, signat per Louis Aragon i André Breton. Tanmateix, la qüestió no va anar a més i poc després la revista La Révolution Surréaliste, que editava Breton, va continuar reproduint obres dels dos artistes.

Van ser uns anys de gran generositat creativa, que van culminar, amb notable èxit de crítica i de vendes, en l'exposició individual del maig del 1928 a la galeria Georges Bernheim de París.

4.2. INTERIORS HOLANDESOS

Les Fusains a la parisenc Rue de Tourlaque, va ser lloc de residència de diversos artistes a principis del segle XX. Miró s'hi va instal·lar el 1927.

L'any 1927 va realitzar per primera vegada una il·lustració per al llibre Gertrudis, de J.V. Foix. Es va traslladar a viure a un altre estudi més gran del carrer Tourlaque, on es va trobar amb vells amics com Max Ernst i Paul Éluard, i va conèixer Pierre Bonnard, René Magritte i Jean Arp. Va experimentar amb ells -Yves Tanguy, Man Ray i Max Morise- el joc del cadàver exquisit. Al 1928 va viatjar a Bèlgica i Països Baixos, on va visitar els museus més importants del país. Els pintors holandesos, Vermeer i els mestres del segle XVII, van causar un gran impacte en l'artista, que va comprar postals acolorides d'aquestes pintures i, al seu retorn a París, es va dedicar a la creació d'una sèrie coneguda com a Interiors holandesos. Va realitzar nombrosos dibuixos per a la consecució de la primera pintura Interior holandès I, inspirada en El llaütista de Hendrick Martensz Sorgh. A Interior holandès II i Interior holandès III, va prendre com a referent al pintor Jan Havicksz Steen. En aquesta sèrie Miró va transformar la pintura dels seus somnis surrealistes, amb un espai buit en el qual imperava el grafisme, a la recuperació de la composició en perspectiva i les formes analitzades.

Molt similar a aquests Interiors holandesos va ser la següent sèrie de Retrats imaginaris, també amb el punt de partida d'uns retrats ja realitzats: Retrat de la senyora Mills el 1750, basat en un quadre del mateix títol de George Engleheart, Retrat d'una dama del 1820 de John Constable, La fornarina de Rafael Sanzio i el quart, l'origen va ser un anunci en un diari d'un motor dièsel, en el que va aconseguir realitzar una metamorfosi fins aconseguir una figura femenina a la qual va titular La reina Lluïsa de Prússia. Miró se servia de la imatge no per fer una interpretació d'una obra ja realitzada, sinó com a punt de partida per analitzar la forma pura fins aconseguir la seva figura mironiana. El procés realitzat en cada pintura es pot seguir amb una anàlisi dels dibuixos preparatoris que es conserven, uns a la Fundació Miró i d'altres al Museu d'Art Modern de Nova York.

Durant aquests anys, Miró parlava d'assassinar la pintura i d'allunyar-se'n. Va ser un període de radicalització que coincidia amb alguns esdeveniments biogràfics importants: l'octubre del 1929 es va casar amb Pilar Juncosa a Palma; el juliol del 1930 va néixer la seva filla, Maria Dolors; i a començament del 1932 va tancar el pis de París i va tornar a viure a Barcelona a causa de la crisi econòmica provocada pel crac de la borsa de Nova York el 1929.

5. RUPTURA AMB EL SURREALISME I «ASSASSINAT» DE LA PINTURA

Entre els anys 1928 i 1930, les diferències dins del grup dels surrealistes cada vegada van ser més evidents, no solament pel que fa a l'art plàstic, sinó també en la vessant política. Miró es va anar distanciant progressivament, tot i acceptar els principis de l'estètica surrealista; tampoc se sentia obligat a participar en totes les manifestacions. L'11 de març de 1929, en una reunió al Bar du Château, amb Breton ja adherit al partit comunista, va sorgir un tema de discussió sobre el destí de Lev Trotsky; aquest tema finalment va quedar al marge i la discussió va portar a clarificar les posicions de cadascú. Entre els que es van manifestar en contra d'una acció comuna basada en un programa de Breton, es trobaven Miró, Michel Leiris, Georges Bataille i André Masson, entre d'altres. Miró només volia defensar-se i lluitar amb la pintura. Entre la posició de Karl Marx, que advocava per «transformar el món» mitjançant la política, o la de Rimbaud, de «canviar la vida» mitjançant la poesia, Miró va escollir la segona. Va ser aleshores quan Georges Hugnet va explicar que Miró només pot defensar-se amb la seva pròpia arma, que és la pintura:

« Si, Miró ha volgut assassinar la pintura, l'ha assassinada amb medis plàstics, mitjançant un art plàstic que és una de les més expressives del nostre temps. L'ha assassinada, potser, perquè no volia doblegar-se a les seves exigències, a la seva estètica, a un programa massa estret per donar via lliure a les seves aspiracions. »

Des d'aquest moment, Miró va dibuixar i es va dedicar intensament a una altra alternativa, el collage, que no va realitzar com havien fet els cubistes, retallant el paper amb cura i incorporant-lo en el suport, sinó que les seves formes són sense precisió i després d'enganxades al suport deixa les vores a l'aire i les enllaça amb un grafisme. La seva recerca no era inútil, i li obrí les portes a els objectes que realitzarà a partir de 1930.

El 1930 va exposar escultures-objecte a la galeria Pierre de París, i tot seguit arribà la seva primera exposició individual a la Valentine Gallery de Nova York, amb pintures dels anys 1926-1929. Va realitzar les seves primeres litografies per al llibre *L'arbre des voyageurs*, de Tristan Tzara. A l'estiu de 1930 va començar la seva sèrie anomenada *Construccions*, conseqüència dels collages. Realitzava la composició a partir de formes elementals, cercles i quadrats retallats en fusta i enganxats sobre un suport, en general també de fusta, amb l'aplicació de claus que reforçaven les línies del quadre. Totes aquestes peces van ser exposades el 1931 a la Galerie Pierre de París, on les va veure el ballarí i coreògraf Leonide Massine, qui tot seguit se'n va adonar que Miró era l'artista que estava cercant per realitzar la decoració, vestuari i diversos objectes per al ballet *Jeux d'enfants*. Miró va acceptar i va viatjar a Montecarlo el febrer de 1932. Un cop allà, va realitzar els decorats a base de volums i diversos objectes dotats de moviment. L'obra es va estrenar el 14 d'abril de 1932 amb un gran èxit. Després es va representar a París, Londres i, el 18 de maig de 1933, al Gran Teatre del Liceu de Barcelona.

Des de gener de 1932 va passar a residir a Barcelona, amb trasllats freqüents a París. Va formar part de l'associació de Amics de l'Art Nou (ADLAN) junt a personalitats com els seus amics

Il·lustració 4: Ocell lunar (1968), escultura de Miró al pati central del Museu Reina Sofía de Madrid.

Joan Prats, Joaquim Gomis i Josep Lluís Sert. El seu objectiu era fer conèixer l'avantguarda artística internacional i promocionar l'avantguarda catalana. En aquest període va realitzar nombroses exposicions a Barcelona, París, Londres, Nova York, Berlín.

Va prosseguir amb la seva recerca i va crear les Divuit pintures segons un collage a partir d'imatges d'anuncis apareguts en diaris, com va comentar posteriorment l'artista:

«Acostumava a retallar diaris de formes no regulars i enganxar-les sobre làmines de paper; dia rere dia vaig acumular aquestes formes. Una vegada fets, els collages em servien com a punt de partida de les pintures. No copiava els collages. Senzillament deixava que em suggerissin formes.»

Miró va crear nous personatges amb una expressió d'un gran dramatisme, amb una perfecta simbiosi entre els signes i la figures. Els fons són en general foscos, pintats sobre masonita i coure, com s'aprecia a Home i dona davant un munt d'excrements (1935), o Dona i gos davant de la lluna (1936), segurament per l'estat d'ànim de l'artista davant els esdeveniments que van precedir la Guerra Civil Espanyola.

5.1. NATURA MORTA DEL SABATOT

El mes de novembre de 1936 torna a París amb motiu d'una exposició que tenia prevista. Amb el drama de fons que significava la guerra espanyola, va sentir la necessitat de tornar a pintar la realitat, que l'artista bolcà en l'obra Natura morta del sabatot, on aconsegueix una relació entre la sabata i la resta dels elements col·locats damunt la taula: l'ampolla, una poma amb una forquilla clavada, i un rosegó de pa. En el tractament dels colors aconsegueix un efecte d'una màxima agressivitat, ja que són tons àcids i violents. La pintura en aquest quadre no és plana com en obres anteriors sinó que perfila i dóna dimensió a les formes dels objectes. Segons el mateix Miró, tota aquesta representació, la va fer pensant en el quadre Sabates del llaurador de Van Gogh, un artista que Miró admirava molt. Està considerada com una peça clau d'aquest període pictòric tant realista. Des de 1970 forma part de la col·lecció permanent del Museu d'Art Modern de Nova York.

5.2. PAGÈS CATALÀ I EL SEGADOR

Després d'haver realitzat el cartell *Aidez l'Espagne!* (Ajudeu a Espanya!), per a un timbre postal, destinat a ajudar el govern republicà espanyol, li van encarregar pintar una obra de grans dimensions per al pavelló de la Segona República Espanyola a l'Exposició Internacional de París de 1937 que s'inauguraria el mes de juliol d'aquell mateix any. En aquest pavelló van exposar també artistes com Picasso amb el famós Guernica, Alexander Calder amb la Font de mercuri, Julio González amb l'escultura Montserrat i Alberto Sánchez, també amb una obra escultòrica, El poble espanyol té un camí que condueix una estrella. Miró va realitzar El segador (Pagès català en revolta), on representava el pagès català amb la falç al puny i en actitud revolucionària, simbolitzant la col·lectivitat de tot un poble en lluita. Aquesta obra va desaparèixer quan el pavelló va ser desmuntat en acabar l'exposició. Només queden unes fotografies en blanc i negre.

5.3. CONSTEL·LACIONS

Entre els anys 1940 i 1941, estant a Varengeville-sur-Mer, un petit poble de la costa de Normandia, Miró es va sentir atret pel cel i va començar a pintar una sèrie de 23 petites obres amb el títol genèric de Constel·lacions. Va realitzar-les en format de 38x46 cm, amb un suport de paper que l'artista humitejava amb benzina i el fregava fins aconseguir una superfície amb una textura rugosa. A partir d'aquí afegia el color,

mantenint una determinada transparència per obtenir l'aspecte final desitjat. Sobre aquest color del fons, Miró dibuixava amb uns colors molt purs per aconseguir el contrast.

A les Constel·lacions, la iconografia vol representar tot l'ordre del cosmos: les estrelles fan referència al món celestial, els personatges simbolitzen la terra i els ocells són la unió de tots dos. Aquestes pintures integren perfectament figures amb el fons.

Més endavant, l'any 1959, es va publicar un llibre amb el títol Constel·lacions, en una edició de molt pocs exemplars, amb la reproducció de vint-i-dues aiguades de Miró i amb vint-i-dues proses paral·leles escrites per André Breton.

A partir de l'any 1960, Miró va entrar en una nova etapa on reflecteix la facilitat en la forma de traçar els grafismes, que realitza amb una gran simplicitat. Els traços gruixuts són realitzats amb el color negre, i a les seves teles es veuen regalims de pintura i esquitxades, al·ludint de manera repetitiva els seus temes: la terra, el cel, els ocells i la dona, habitualment amb colors primaris.

Malgrat els reconeixements, Miró no deixava de treballar. Durant els seixanta va executar diverses teles monocromes que recorden algunes de les obres dels anys vint (però ara d'enormes dimensions, com Blau I, II i III, 1961). També va accentuar la presència del negre, en una mena de combat tens amb el color, com a

Missatges d'amic (1964). L'afalac públic no li minvava l'esperit combatiu. El 1967 va iniciar una original sèrie d'escultures que no són sinó objectes trobats fosos en bronze i brillantment acolorits. El 1969 va destruir, amb gran escàndol, les pintures realitzades amb motiu de l'homenatge que li havia dedicat el Col·legi d'Arquitectes de Barcelona. Nou anys després, va col·laborar a Mori el Merma (1978), un innovador espectacle teatral inspirat en l'Ubu roi d'Alfred Jarry.

El 1975 es va obrir a Barcelona la Fundació Joan Miró i el 1983, la Fundació Pilar i Joan Miró a Palma de Mallorca. Una de les escultures més interessants de l'artista, Dona i ocell, s'inaugurava a la seva ciutat natal aquest mateix any. Al cap de pocs mesos, el 25 de desembre de 1983, el pintor moria a Palma a l'edat de noranta anys. Va ser enterrat a Barcelona, a la muntanya de Montjuïc, no gaire lluny de la Fundació que duu el seu nom.

Il·lustració 5: Femme Bouteille (Dona ampolla) al Parc Cultural Viera y Clavijo de Santa Cruz de Tenerife. El 28 de gener de 2002 l'escultura fou declarada «Bé d'Interès Cultural amb la categoria de Bé Moble»

6. ALTRES MATERIALS

6.1. CERÀMICA

El 1944 va començar a col·laborar amb el seu amic de l'adolescència Josep Llorens i Artigas en la producció de ceràmiques, investigant en la composició de les pastes, terres, esmalts i colors. La forma de les ceràmiques populars va representar per a ell una font d'inspiració. En aquestes primeres ceràmiques hi ha poca diferència amb les pintures i litografies de la mateixa època. L'any 1947 va residir durant vuit mesos a Nova York, on va realitzar un mural en pintura, de 3x10 metres, destinat al restaurant del Terrace Plaza Hotel, alhora que va fer unes il·lustracions per al llibre *L'antitête* de Tristan Tzara. Més tard, ja a Catalunya, va passar temporades a la masia-taller que posseïen els Artigas a Gallifa on, ajudat també pel fill de Llorens i Artigas, Joan Gardy Artigas, van fer tot tipus de proves, tant en les coccions com als esmalts. Finalment, el resultat foren 232 obres que van ser exposades el juny de 1956 a la Galeria Maeght de París i després a la galeria Pierre Matisse de Nova York

El mateix 1956 Miró es va traslladar a viure a Mallorca, on va disposar d'un nou gran taller projectat pel seu amic l'arquitecte Josep Lluís Sert. Va ser aleshores quan va rebre l'encàrrec de realitzar dos murals ceràmics per a la seu de la UNESCO, a París, de 3x15 metres i 3x7,5 metres, que van ser inaugurats el 1957.[cal citació] Encara que havia treballat en grans formats, mai no ho havia fet en ceràmica. Al costat del ceramista Josep Llorens Artigas, va aconseguir trobar la viabilitat tècnica per coure la ceràmica d'una manera que permetís obtenir un fons amb textures semblants a les pintures d'aquesta època. Es va decidir que la composició fos sobre els temes del «Sol» i la «Lluna», que, en paraules de Miró:

«... la idea d'un gran disc vermell intens s'imposa per al mur més gran. La seva rèplica al mur petit seria un quart creixent blau, dictat per l'espai més reduït, més íntim, per al qual estava previst. Aquestes dues formes que volia molt acolorides feien falta reforçar-les per un treball en relleu. Uns certs elements de la construcció, com ara la forma de les finestres, m'han inspirat les composicions en escates i les formes dels personatges. He cercat una expressió brutal al gran mur, una suggestió poètica al petit.»

Aquests murals de la UNESCO van ser el prototip per a tots els següents. El 1960, realitzà un altre al Harvard Graduate Center per substituir la pintura que ell mateix havia fet deu anys abans. El 1964 va realitzar el de la HandelsHochschule de Sankt Gallen, a Suïssa. El 1968, al Guggenheim Museum i a la Fundació Maeght a Saint-Paul-de-Vence. El 1970, n'acabà un per a l'Aeroport de Barcelona i un altre per a l'exposició internacional d'Osaka. El 1972 va fer el del Kunthaus Zurich i un altre per a la Cinémathèque de París que mai va arribar a col·locar-se i que va ser adquirit el 1977 per la diputació Foral d'Àlaba, trobant-se a l'actualitat instal·lat a l'interior del Centre-Museu Basc d'Art Contemporani de Vitòria-Gasteiz (ARTIUM). El 1978 fa el de IBM a Barcelona i un any després, el 1979, el de Wilhelm-Hack-Museum de Ludwigshafen i el mural del nou Palau de Congressos de Madrid.[cal citació]

També l'any 1982, i en col·laboració amb Joan Gardy Artigas, va realitzar un escultura de formigó i recoberta de ceràmica destinada a Barcelona, Dona i Ocell. Va ser inaugurada el 1983 sense la presència de Miró degut al seu delicat estat de salut. Situada al parc Joan Miró de Barcelona, al peu d'un gran estany artificial, l'escultura de 22 metres d'altura representa una forma

femenina amb barret i, sobre aquest, la imatge d'un ocell. La silueta de dona se soluciona amb una forma de fulla allargada i buidada. Tot el seu exterior es troba recobert amb ceràmica de colors vermells, grocs, verds i blaus, tractats com a trencadís.

6.2. ESCULTURA

El 1946 va treballar en unes escultures per a fosa en bronze que en alguns casos van ser recobertes anys més tard amb pintura de colors vius. En l'àmbit de l'escultura Miró va intentar cercar volums, espais i incorporar objectes quotidians o simplement trobats, com pedres, arrels, coberts, tricorns o claus d'aigua, que va fondre a la cera perduda. El sentit dels objectes identificables es perd en unir-se amb altres objectes mitjançant la fosa. Així, el 1967, va realitzar *El rellotge del vent*, obra que va crear a partir d'una capsa de cartró i una cullera, foses en bronze i acoblades, conjunt que constitueix un objecte escultòric que només mesura la intensitat del vent.

Amb la col·laboració de Josep Llorens i Artigas va construir *La deessa del mar*, una gran escultura de ceràmica que posteriorment van submergir dins del mar a Juan-les-Pins. Des de 1965 va produir una gran quantitat d'escultures per a la Fundació Maeght, a Sant Pau de Vença; entre elles destaquen *Ocell lunar*, *Ocell solar* i *Dona amb el cabell revolt*. Entre 1971 i 1972 va realitzar unes exposicions d'escultures al Walker Art Center de Minneapolis, al Cleveland Art Museum i a l'Institut d'Art de Chicago.

L'abril de 1981 es va inaugurar a Chicago una escultura monumental de 12 metres d'altura, coneguda com a *Miss Chicago*, i el 6 de novembre dues escultures més van ser col·locades a la via pública de Palma de Mallorca. El 1982, es va inaugurar a Houston l'escultura *Personatge i ocell*.

6.3. OBRA GRÀFICA

Els primers gravats de Miró són de 1933. Sempre hi va estar interessat en els gravats. El 1947, durant el seu viatge a Nova York, va treballar durant un temps a l'Atelier 17 dirigit per Hayter, a través del qual va augmentar tots els seus coneixements sobre la calcografia.[cal citació] Durant aquests mesos a Nova York, va realitzar les planxes per a *Le Désespéranto*, un dels tres volums amb que consta l'obra *L'antitête* de Tristan Tzara. Un any més tard, va col·laborar novament amb aquest autor en un nou llibre, *Parler seul*, fent 72 litografies a color.

A partir d'aquests treballs, va col·laborar en diverses publicacions de llibres de bibliòfil en les que també participaven amics poetes. Breton ho feu a *Anthologie de l'humour noir* (1950) i *La clé des champs* (1953); René Cher, a *Fête des arbres et du chasseur* (1948) i *A la santé du serpent* (1954); Michel Leiris a *Bagatelles végétales* (1956); i Paul Éluard, *A toute épreuve* amb vuitanta xilografies realitzades en fusta de boix. L'execució d'aquests treballs es va portar a terme entre els anys 1947 i 1958. Tanmateix cinc anys més tard, a casa nostra realitzà cinc aiguaforts d'un llibre de bibliòfil cabdal pel nombre de complicitats va que suscitar: es tracta de *Cop de poma*, en el qual col·laborà Joan Brossa amb la idea i els textos, Antoni Tàpies amb la coberta, Josep Maria Mestres Quadreny amb una partitura, Moisès Villèlia amb una escultura-fermall, Aimé Maeght amb la

Il·lustració 6: Femme (1981), escultura de Joan Miró a la Casa de la Ciutat de Barcelona.

Joan Miró. Article de la Viquipèdia

impressió de les imatges, Ricard Giralt Miracle amb la dels textos, Enric Climent amb la de la música, Joan Pol amb el relligat i Joan Prats amb l'edició.

Entre el 9 de juny i el 27 de setembre de 1969 va fer una exposició individual, «Oeuvre gravé et lithographié», a la galeria Gérald Cramer de Ginebra, i aquest mateix any s'exposà una gran retrospectiva d'obra gràfica al Pasadena Art Museum de Pasadena (Califòrnia).

Il·lustració 7: Mural ceràmic al Wilhelm-Hack-Museum de Ludwigshafen (1971)

7. OBRES DESTACADES

Femme (1981), escultura de Joan Miró a la Casa de la Ciutat de Barcelona.

7.1. PINTURES

- 1917, Nord-Sud, oli damunt tela, Galeria Maeght, París.
- 1921- 1922 La masia, oli damunt tela, National Gallery of Art, Washington.
- 1921, Retrat de ballarina espanyola, oli damunt tela, Musée Picasso, París.
- 1923, Terra llaurada, oli damunt tela, Solomon R. Guggenheim Museum, Nova York.
- 1924-1925, El Carnaval d'Arlequí, oli damunt tela, Albright-Knox Art Gallery, Buffalo.
- 1928, Interiors holandesos, olis damunt tela, Peggy Guggenheim Collection, Metropolitan Museum of Art i Museu d'Art Modern de Nova York.
- 1934, Cargol, dona, flor i estrella, Museu Reina Sofia, Madrid.
- 1937, Natura morta del sabatot, Museu d'Art Modern, Nova York.
- 1938, Una estrella acaricia el pit d'una negra, oli damunt tela, Tate Gallery, Londres.
- 1940-1941, Constel·lacions, sèrie de 23 guaixos.
- 1961, Blau I, Blau II i Blau III, oli damunt tela, Centre Georges Pompidou, París.
- 1968, Personatge davant del sol, acrílic damunt tela, Fundació Joan Miró, Barcelona.
- 1972, Dona i ocells a l'alba
- 1974, L'esperança del condemnat a mort, Fundació Joan Miró, Barcelona.

7.2. MURALS CERÀMICS

Data	Espai	Ciutat
1947	Pintura mural per a l'Hotel Plaza	Cincinnati
1950	Graduate Center de la Universitat de Harvard	Harvard (Massachusetts)
1957	murals ceràmics del Sol i la Lluna. seu de l'UNESCO	París
1964	HandeksHochschule	Sankt Gallen (Suïssa)
1964	Laberint Fundació Maeght	Saint-Paul-de-Vence
1970	Terminal B, Aeroport de Barcelona	El Prat de Llobregat
1970	Pavelló d'Exposició Internacional de Gas	Osaka
1971	Wilhelm-Hack-Museum	Ludwigshafen
1972	Kunsthau	Zuric
1972	Cinemateca	París

1978	Seu d'IBM	Barcelona
1980	Nou Palau de Congressos	Madrid
1983	Parc del Mar	Palma de Mallorca

7.3. ESCULTURES

- 1930-1931, Personatge amb paraigua, escultura de fusta, paraigua i fulles seques a la Fundació Miró de Barcelona. (Rèplica, 1973)
- 1946-1949, Ocell lunar, en bronze diverses còpies
- 1946-1949, Ocell solar, en bronze diverses còpies
- 1967, Rellotge de vent, escultura en bronze.
- 1967, La carícia d'un ocell, bronze pintat a la Fundació Miró de Barcelona
- 1973, Dona ampolla, escultura en bronze per al Parc Cultural Viera i Clavijo de Santa Cruz de Tenerife.
- 1974, Gos, bronze a la Fundació Miró de Barcelona.
- 1978, Conjunt monumental per a La Défense, a París.
- 1981, Miss Chicago, escultura pública de dotze metres a Chicago.
- 1981, Femme, escultura en bronze, exposada a la Casa de la Ciutat de Barcelona.
- 1983, Dona i Ocell, escultura de ciment recoberta de ceràmica al Parc Joan Miró de Barcelona

7.4. LLIBRES IL·LUSTRATS

- 1930, Tristan Tzara: L'Arbre des Voyageurs, amb quatre litografies.
- 1933, Georges Hugnet: Enfances, amb tres gravats.
- 1948, Henry Miller: La sonrisa al pie de la escalera, Rowohlt, Reinbek 1978, ISBN 978-3-499-14163-8
- 1951, Tristan Tzara: Parler
- 1954, Joan Miró: Une Hirondelle, text i els dibuixos de Miró.
- 1957, René Crevel: Bague d'Aurore, amb cinc aiguaforts.
- 1958, Paul Éluard: A toute épreuve, amb 80 gravats a la fusta (xilografia)
- 1959, René Char: Nous avons, amb cinc aiguaforts
- 1961, Raymond Queneau: Album 19, amb 19 litografies,
- 1966, Alfred Jarry: Ubu Roi, amb 13 litografies,
- 1967, Ivan Goll: Bouquets de rêves pour Neila, amb 19 litografies,
- 1971, Joan Miró: Ubu aux les baléares und Le lezard aux plumes d'or, text i dibuixos

Joan Miró. Article de la Viquipèdia

- 1972, Joan Brossa: Oda a Joan Miró, amb vuit litografies
- 1975, Jacques Prévert: Adonis, amb 63 gravats.
- 1978, Joan Brossa: Els tres Joans, amb cobertes, contracobertes i una aiguada.